

Bozó Péter

Kroó György-plakett (2018)

– *Laudáció* –

„Liszt Párizsban, 'a 19. század fővárosában' érett felnőtté, ahol az Operában Meyerbeer és Halévy műveit játszották; ahol az Opéra-Comique Boieldieu és Auber daljátékait adta, zenekarában pedig az operett majdani megteremtője, Offenbach csellózott; ahol a Théâtre-Italienben Rubini és Sontag énekelte Rossini, Bellini és Donizetti operáinak vezető szerepeit, a Conservatoire koncertjein Berlioz zenekari darabjait adták elő, a szalonokban pedig Chopin zongorázott és tiroli énekesek jódliztak.” – „Költők és kötetek” a fejezet címe, melyben Bozó Péter nemcsak Liszt dalainak irodalmi forrásait mutatja be filológiai precizitással, hanem a kulturális környezetet is érzékletesen tudja jellemezni. Ez a rendkívül élvezetes olvasmányossággal megírt szakmunka, mint az előszóból megtudjuk, majdnem meg sem született. Szerzője kutatása eredményeit lezártan tekintette, amikor megvédte doktori értekezését. Bár egy doktori értekezés a szakmát kiválóan szolgálja, aligha alkalmas arra, hogy szélesebb körben, akár a téma iránt amúgy érdeklődő muzikusokat megszólítsa. A disszertációval szemben még egy tekintélyes szakmai sorozat (a Rózsavölgyi és Társa Musica Scientia sorozata) kötetei között napvilágot látott könyv is azonnal túllép intézmények és szűk szakmai körök határain. A dal pedig, mint a könyv maga olyan jól megvilágítja, műfajként is különösen fontos részese a 19. század nemzeti-kulturális, s nemcsak költői-zenei törekvéseinek. A munka egyik legfontosabb újdonságához, a Liszt és a német egység kérdésének vizsgálatához éppen a dal nyújt sok szempontból kulcsot.

Otthonosság a tárgyalt korban, újszerű, eredeti kérdésfelvetés egy eredeti módon megválasztott műcsoportra vonatkozóan, s a hazai és nemzetközi szakirodalom rendkívül tájékozott, magabiztos használata. Mindezek jellemzik Bozó Péter monográfiáját. Úgy gondolom azonban, magányos, tudományos közeg nélküli kutatás nem vezethet ilyen értékes, s a hazai zenetudományi érdeklődéshez szervesen kapcsolódó eredményre. Bozó Péter Weimarban is kutatott, valamint számos más külföldi könyvtárral és szakemberrel is kapcsolatot tartott anyaggyűjtése során. Ám mögötte ott volt az akkor Eckhardt Mária vezette Liszt-kutató, a hatalmas adatgyűjtés egy majdani Liszt-műjegyzékhez, a készülő Liszt-összkiadás, s ehhez kapcsolódva Kaczmarczyk Adrienne friss forráskutatásai. A Liszt-életműben elhanyagolt műfaj kiválasztásának hátterében pedig ott érezhetjük Tallián Tibor Lied-szemináriumait. (Hadd emlékezzem meg róla, hogy amit az én korosztályom a német dalról tanulhatott, azt nagyrészt Kroó György 19. századi kurzusának köszönhetette.)

A dalszerző Liszt írója – disszertációja lezárása (2009) óta – más területeket kutat. Az idézett részletben csak egy pillanatra föltűnt Offenbach operettjei kerültek érdeklődése középpontjába. E nemzetközi téma a művek magyarországi fogadtatása révén mindjárt fontos hazai téma is. Emellett Offenbach-kutatásai fölvertezték a hazai operett-termés hiánypótló vizsgálatára is. S alighanem ugyancsak Offenbach fogadtatása vezette el újabb témájához, Wagner magyarországi recepciójának kutatásához.

Monográfiájának stílusa talán szokatlanul tárgyyszerű, olykor enyhén ironikus. Ám a vizsgálatosság összetettségének köszönhetően mégsem kétséges, hogy mély bepillantást

enged a komponista szellemi műhelyébe. Érzékeljük, hogy megragadni igyekszik azt, amire Liszt mélyértelmű kifejezésével olyan szívesen utalt Kroó György is: a „ligné intérieure”-t. A költői szövegválasztás és a választott szöveg kezelése a feldolgozásban, a feldolgozás változatainak és gyakran meglepő átalakításainak értékelése rendkívül sokoldalúan mutatja be a részben változó zeneszerzői törekvéseket.

Túl az egyes dalokon, a típusok lehetséges műfaji besorolásán az egyik döntő kérdés a dalokból kialakuló nagyobb – jelentősebb – alkotói egység, a dal-sorozat. A Heinétől kölcsönzött „Buch der Lieder” címmel jelentette meg Liszt gyűjteményét. De az összetartozó dalok gyűjteményt vagy ciklust alkotnak? S hogyan lehet meghatározni a kettő egymáshoz való viszonyát? A vizsgálódás éppen oda vezet, ahol Kroó György olyan rendkívül érzékenyen vizsgálódott a Liszt-i *Zarándokévek* Svájc-kötete kapcsán. 1986-ban megjelent emlékezetes tanulmányának alcíme: „Az albumtól a szvitig” is erre az érdeklődésre és felismerésre utalt. Igazán szerencsésnek érzem, hogy a Társaság tagjainak ajánlása nyomán, az elnökség döntése alapján éppen *A dalszerző Liszt szerzője* veheti át elsőként a Kroó-plakettet: E tavaly megjelent munka ugyanis igazán sok szállal kapcsolódik nemcsak a hazai zenetudományi kutatáshoz általában, de Kroó György mesteri tanulmányához is. Olyan munka, mely Lisztet most már, a kutató minden távolságtartása ellenére, úgy tűnik végérvényesen beemelte a dal (legyen az német Lied, *mélodie* vagy egyéb egykorú műfaj) klasszikusai közé.

Vikárius László

(Elhangzott Budapesten, 2018. október 13-án, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság által alapított Kroó György-plakett átadásakor.)